

הלכות פסח סימן תנז

נד באר הגולה

תנז דין הנהגת החלה בעיסת מצה. ובו ב' סעיפים:

א טור * (פירוש)
שדכן וז מו
כ"ב ב ממלא דרך
יוסף ובר"א ספחים
מ"ח

א מפני שצריך לדקדק בשיעור העיסה (א) שלא (ב) להרבות בה משום חשש חימוץ * ומוטב שימעט בה לכן טוב (ג) (ב) לקרב העיסות יחד בשעת הפרשת חלה (ג) * שישקו זו בזו (ד) דשמא יש בהם שלא היה בה כשיעור (ה) יואם א"א להפריש חלה בעודה עיסה מפני המהירות יפרישנה (ו) אחר אפייה מיד * שיתן כל המצות (ג) [א] (ו) בסל * והסל מצרפם לחלה וזהו הדרך היותר נכון.

באר היטב

שערי תשובה

[א] ככל ענה"ט ועיין בשו"ת צמ אפרים סי' מ"ד מצות שאופין ואין ככל עיסה שיעור חלה ונחמייט ע"י צירוף קל וזו בשעת הפרשה לא היו נוגעין יחד רק היו חלוקים לבי צורים אע"פ שלקח מאחד חלה על הכל יש לו לכחלה להפריש חלה גם מצטר השני נלא נרבה ע"ש וע"ש מ"ש על דברי מהרש"ל דמזריך ליעול מצה שלימה לחלה ואין המנהג כן וכמו שכתב בח"י גם כן ונפרט בחלה ח"ל שפיר דמי אף בפרוסה ע"ש ועיין מ"ש בחלק יו"ד ללמד זכות על מה שנהגים אחר אפיית המצות מחלקים לחלקים ונוטלים כמה נשים כ"א חלה בפ"ע וכן המנהג באפיית החלות של שנת ע"ש ועיין לעיל ריש סימן ממ"ד בע"פ שחל בשנת וזכר להפריש חלה לחם חמץ מה דיתו ע"ש ובכ"י ס"ס כ"ג חזק ששנת חפ"ו חל ע"פ שנת ודרשתי בשנת שלפניו שלשנת הנאה ויהי כ"א לאשמו ליקח חלה כי טעם שאין אנו נוהגין לעשות האמור במשנה דמא מדליקין שלשה דברים צריך אדם לומר כו' עשרתם כו'

מקצה א' ואחד יערוך בגלגל בקצה השני שלא יונח פנוי. המנהג נהגו ע"פ הרוב להפריש מכל עיסה ועיסה אשה אחרת ומצרכת

ביאור הלכה

צענינו דבלא"ה יש כמה מקילין טדאי יש לסמוך עליהם כנל"ד. ועיין בפר"ח שחולק על הרמ"א ומסכים להמחבר להקל בדעבד : * ומוטב שימעט בה. עיין חזק יעקב והעמקי לעיל בסי' תנ"ז במ"ב סק"ו דאם אין לו רק עיסה אחת טוב שלא לנמס כד שלא להפקיע מחלה והוא מספר התרומה וע"ש בשעה"ש : * שיתן כל המצות בסל. וטבלא שאין לה לבח כגון שולחן ספק הוא וע"כ כשמצרפם בכלי זהר שלא יא שום דבר למעלה מדומי הכלי כן איתא ביו"ד סימן שכו"ה ס"א בהג"ה ואם יא צריך לנסותם במפה [אחרונים] ודיעבד אם לא כיסם ולקח מעליונות חלה על כל הסל מסתפק הפמ"ג אם מהני ולענ"ד נראה דאין להתמיר דיעבד אחרי דבלא"ה דעת הסמ"ג להקל דאין צריך כיסוי דאורי' כלי מצרפין כיון שהכלי יש לה מוך אף מה שז"ל למעלה כמזוג למטה דמ"א והוא דעתו נהג"א שם ע"ש : * והסל מצרפם לחלה. וה"ה ע"י כיסוי מפה והיינו שיניחם במפה וישם מפה זו ג"כ על המצות למעלה ואף שצאמצע קצת מגולות מצטרפות הכל כיון שמצדדין מכוסין עכ"ל הפמ"ג והוא נובע מש"ך יו"ד שם בשם מהר"ל וסיים הפמ"ג דלפ"ו אם מונח בטבלא ולמעלה במפה לא ולענ"ד יש לעיין בעיקר הדין דבסמ"ק משמע דסתם כיסוי ג"כ מהני ע"ש וכן במחצית השקל משמע ג"כ דע"י סתם כיסוי מהני וז"ע למעשה אכן בכלי שיש לו מוך רק שהמצות צולטין למעלה מה דאורי' נראה דיש להקל ע"י סתם כיסוי אחרי דהסמ"ג מקיל לגמרי וכנ"ל. ודע דאם ימא דסתם כיסוי מפה מהני לצרף ה"ה אם כפה כלי על המצות מהני ג"כ לצרף אכן לפ"ו הא דאורי' אליעזר אף הרודה ונותן לסל וכו' הוא לאו דוקא דה"ה אם כפה הסל עליהם :

וכתב המ"א והעולם נוהגין אף לכחלה להקל ואין כח למחות בדם דיש מחירין וכתב הח"י ומ"מ נ"ל דעכ"פ אם עושין יותר משלש קבין דיש למחות דאפשר בכה"ג אף דיעבד יש לאסור ועכ"פ טוב להזהיר ולזרו ולמהר עשייתם ושלא להשהות בו ע"כ וכתב המ"א ואם שהו צה שיעור מיל קודם שיחמילו העוזרים לסייע בשעת עריכה אסור ועיין ב"ח ס"ס מנ"ט :

(א) להרבות. אפילו אם יש לו עוזרים רבים וגם שני תנורים אפ"ה לא ירבה שיעור העיסה. ואם היה יותר ה"א או ו' בינים אין קפידא אפילו למצה של מצוה מהר"ל ח"י : (ב) לקרב. דלכחלה צריך להפריש מהעיסה דראשית עריסותיכם חביב צ"י : (ג) ככל. וכלי שאין לו בית קיבול ספק אם מצטרף ואם מכסה הפח במפה חשיב כמו כלי ומצרפין וכן יש לנהוג ע"ז. כתב של"ה דיש למחות בכופפין העיסה ולוקחין חלה משני קצוות אלא יקח להפריש מכל עיסה ועיסה לדה ד"מ. וז"ל דהוא על פי המנהג שנוהגין לעשות עיסות גדולות. וכתב המ"א ודי בצרכה אחת נהגו ע"פ הרוב להפריש מכל עיסה ועיסה אשה אחרת ומצרכת

משנה ברורה

א (א) שלא להרבות בה וכו'. כמבואר בסימן שלפני זה : (ב) לקרב העיסות. ר"ל אחר שלש עיסה הראשונה תהא מונחת על השולחן ואחד יעסוק בה עד שילושו עוד עיסה אחרת [או שילושו שתי עיסות צב"א בשתי עריבות] וכן שניהן צודאי יהיה שיעור חלה : (ג) שישקו זו בזו. ר"ל שידבקו העיסות זו בזו עד (א) שאם יתפרדו יתלשו אחד מחצרתה מעט ודיבוק כזה מחשבן לעיסה אחת וכשניטל חלה מאחת (ב) סגי וכתבו האחרונים דאם העיסות ילושות קשה א"א לדבוק ביחד אח"כ היטב ואין כאן צירוף וע"כ יצרפם ע"י כלי או ע"י כיסוי מפה : (ד) דשמא יש וכו'. ר"ל וא"כ (ג) כשיפריש חלה בצרכה תהיה צרכה לצטלה (ד) ועוד דחיישינן אם יש אחיה מן העיסות שאין בהן שיעור חלה א"כ הפרשתן לאו כלום הוא ושמא אח"כ לאחר אפייתן יכניסן להמצות בכלי אחד ויצטרפו ויתחייבו בחלה מן הדין ונמצא אוכל טבל. ובמקום שנהגו העולם ללוש עיסות גדולות משיעור חלה וכמו שהוצא בסוף סימן שלפני זה במ"ב הם מפרישין חלה (ה) מכל עיסה ועיסה בפ"ע ונהגו שמכל עיסה ועיסה מפרשת אשה אחרת ומצרכת לעצמה ואם אדם אחד מפריש לכל העיסות (ו) די בצרכה אחת לכולן אם לא הפסיק בינתיים בשיחה שאינה מענין הלישה. כתבו האחרונים שהמנהג שקצת נוהגין לכפול העיסה בשעת הפרשה כדי להפריש החלה משני קצותיה הוא מנהג שאינו נכון ודי להפריש מקצה האחד : (ה) ואם אי אפשר וכו'. דאם אפשר (ז) טוב יותר להפריש מן העיסה כדכתיב ראשית עריסותיכם הרי דעיקר מצותה לכחלה מן חלה חו"ל כן ואע"ג דבחלת חו"ל דאוכל והולך ומשייר קצת לחלה (ח) היינו צעיקה אחת גדולה אע"ג שנתחלקה אח"כ לכה ככרות כיון שחלתן היו מחוברין מעיסה אחת הקילו בחו"ל ללא צעין מוקף ומחובר בשעת הפרשה משא"כ כאן שהם מעיסות מחולקות אף שהיו מונחים פ"א ככל מ"מ לא היו כחבור גמור להקל לאכול קודם הפרשה. ואפילו אם היה בכל עיסה כשיעור חלה ג"כ צעין שיהיה מן המוקף בשעת הפרשה כיון שאינם מעיסה אחת וכמ"ס ביו"ד סי' שכו"ג ס"א בהג"ה : (ז) בסל. ואם קל גדול

הוא בשעה שהיא עיסה עדיין : (ו) אחר אפייה מיד שיתן וכו'. ואף בחלת חו"ל כן ואע"ג דבחלת חו"ל דאוכל והולך ומשייר קצת לחלה (ח) היינו צעיקה אחת גדולה אע"ג שנתחלקה אח"כ לכה ככרות כיון שחלתן היו מחוברין מעיסה אחת הקילו בחו"ל ללא צעין מוקף ומחובר בשעת הפרשה משא"כ כאן שהם מעיסות מחולקות אף שהיו מונחים פ"א ככל מ"מ לא היו כחבור גמור להקל לאכול קודם הפרשה. ואפילו אם היה בכל עיסה כשיעור חלה ג"כ צעין שיהיה מן המוקף בשעת הפרשה כיון שאינם מעיסה אחת וכמ"ס ביו"ד סי' שכו"ג ס"א בהג"ה : (ז) בסל. ואם קל גדול

שער הציון

(א) אחרונים : (ב) יש שנוהגין שחומצין משתי העיסות ביחד ולכאורה הוא למותר וכתיב בח"י שאפשר הטעם משום שלפעמים העיסות קשות ואינם נדבקים היטב וע"י חוק החיתוך משייחם ביחד נדבקים או ביחד : (ג) לטב וש"א : (ד) ט"ז בשם הרא"ש : (ה) ד"מ והעמיקה האחרונים : (ו) מ"א וש"א : (ז) ב"י וש"א : (ח) ח"י :

הערות : 1) ק"י עיין סי' תנ"ז שנה"ל אות י"ב לענין זה :

הלכות פסח סימן תנז

ג משנה פסחים מ"ו ובר"א הסכתה הפוסקים הגה ואם היה בו שיעור חלה (ח) ושכח להפריש יפריש (ט) אח"כ (י) ואפילו צירוף כל (ד) [ג] לא צריך ולא לקח ממקצת העיסות וממקצת לא לקח ונתערבו צריך ליקח חלה (יא) וכל אחת ואחת או ילוש עיסה אחת (יב) ויקח ממנה ג"כ על אותן שנתערבו (יג) ואם מכיר מזה אחת שחייבת בחלה נוטל ממנה על האחרת (הגמ"י פ"ג ומרדכי ר"פ אלו עוברין ונ"י בשם תוספות פ"ק דבילה): ב' יהלש עיסה ביי"ט של פסח

שערי תשובה

באר היטב

משום דחלה ח"ל יש לה חקנה שאוכל ומשייר משא"כ בע"פ שחל בשנת אין חקנה ע"ש ועיין לעיל סי' תמ"ד דיש חיקון בדעבד מ"מ לכתחלה מיהא יש לזהר בזה: [ג] לא צריך. ענה"ט שהביא מהלבוש ועיין באלוהו זוטא וא"ר על דברי הלבוש בזה ובפמ"א ח"א סי' ל"ו כתב שט"ס בלבוש ונ"ל יקח פרוסה קטנה מן הנצועה ושומר אותה לה"פ ויבדל מט"מ ואם נפלה החלה לתוך התבשיל רוחח הנה מלבד דין תערובות חלה שנחבאר בי"ד סי' שכ"ד יש לדון בזה דין אסור חמץ עסי' תנ"ד ס"ג. והח"י בשם חמוי כתב שהורה שמוחר בהנאה או לקיימו עד אחר פסח ע"ש: (ד) לא צריך. אבל צריך שיהיו שניהם מונחים לפניו אף דקי"ל חלה ח"ל אוכל והולך ואחר כך מפריש מ"מ לכתחלה צבי שיהא מן המוקף מ"א. וח"י כתב דא"ל מן המוקף דחלה ח"ל אוכל והולך ואחר כך מפריש ועיין אחרונים. כתב במ"מ ומנהגים ולבוש אם שכח להפריש מן העיסות של מצה המצוה יכול להמתין עד הלילה כדי שייחס כן שלמות על הקערה וכשיצטע מצה השניה לשנים לשמור מצוה לאפקומן אז ייחס השמי מצות השלימות ושני השברים בכלי לזרפס ויכסס ויקח פרוסה קטנה מן הנצועה. ומצדך להפריש חלה ושומר לח"ה. [מוחר ליהנות בעת שריפתה מהרי"ל אלא שסיים ומ"מ נכון לעשות מדורה בפ"ע]. ושורפין בח"ה. ונ"ל שטוב יותר שיצטע ממנה מחלה פרוסה קטנה מיד ביום שמת יחזור ושכח דהא בלא"ה יצטענה בלא ברכה עכ"ל. וכתב הח"י וכן ראוי לנהוג שלא להמתין עד הלילה דהא בלא"ה עיסה שנילושה מערב יו"ט אסור להפריש ממנו ביו"ט כמ"ס סימן תקי"ז ע"ש. [ואם לא היה

משנה ברורה

צריך (ט) לקרבס שיגעו זה בזה אכן אם יש בכל עיסה שיעור חלה דפסק הרמ"א לקמיה דא"ל צירוף כל ה"ה נגיעה (י) להדדי לא צריך בין כשהם מונחים בסל (יא) בין כשהם מונחים בבית דהבית מלרפן ויכול להפריש מזה על זה והו דוקא כשהם מונחים בלא כלים (יב) אבל אם הם מונחים בכלים צריך לקרב הכלים להדדי והיו פתוחים למעלה [דאם הם סתומים (יג) אפילו הם מקורבים לא מהני] וכ"ז כשיש בכל עיסה שיעור חלה אבל אם אין בכל עיסה שיעור חלה וצריכין לצירוף (יד) אין להקל אף שהכלים פתוחים ומקורבים להדדי אלא"כ ייחס בתוך כל אחד או שיכסה עליהם במפה ועיין בה"ל: (ח) ושכח להפריש. ר"ל (טו) בעודה עיסה לכתחלה נכון יותר להפריש מן העיסה ודלעיל בסק"ה: (ט) אחר כך. ר"ל אחר האפיה: (י) ואפילו צירוף סל וכו'. כיון שיש בכל אחת כשיעור יכול להפריש ממצות עיסה אחת על הכל (טו) ורק בעינן שיהיה הכל מונח לפניו (יז) בבית ודלעיל בסק"ו ואם לא היה לו כ"א עיסה אחת אף שנתחלקה לכמה מצות כיון שנילושה מתחלה ביחד יכול להפריש מאחת על שאר המצות אף שאינם לפניו דכגון זה אין צריך מן המוקף בחלה חו"ל ודלעיל בסק"ו ע"ש. אם שכח להפריש חלה בעיו"ט ונזכר ביו"ט אם לא היה שיעור חלה בכל עיסה ונזטרפו בכלי ביחד ביו"ט דאז צ"ל חיוב

שער הציון

(ט) ב"ח והגר"א ביו"ד סימן שכ"ה וכן הסכים הח"י למעשה (אף דנע"ו הקיל בזה מ"מ לכתחלה בודאי נכון לנהוג כן): (י) מקו"ס: (יא) הגר"א שם: (יב) שם: (יג) דזה לא מיקרי מוקף דוקא לכתחלה אבל בדעבד אפילו כל כלי מונח בבית אחר והפריש מזה על זה מהני כיון שיש בכל עיסה כשיעור דעינן מוקף הוא רק מצוה לכתחלה כמבואר ביו"ד סימן שכ"ה: (יד) דמה שהכלים מקורבים להדדי לא עדיף מנגיעה ונגיעה בלא צירוף כל לא מהני דהא בעינן דוקא עד שישקו זו בזו אבל לא בנגיעה בעלמא ומה שמסתפקים התוספות אם מהני נגיעה בלא צירוף כל היינו רק לעינן דין מוקף אבל לעינן צירוף היכא דלא היה כשיעור פשוט דלא מהני: (טו) ד"מ: (טז) הגר"א בכלא וביומר ביו"ד סימן שכ"ה ס"ב ע"ש וכן הסכים במק יעקב בסק"ו לחלק בין עיסה אחת לשתי עיסות וכדעת הב"ח אלא דנפירוש דברי הרמ"א אינם שרין דמהגר"א משמע שמתפרשו בשתי עיסות ומפריש מאחת על חבירו ומתק יעקב בסק"ח משמע שמתפרשו בעיסה אחת שנתחלקה לכמה מצות ודנינא אינם מחולקין ועיין במ"א בפירוש דברי הר"ש והס"י חולק עליו בסק"ו והנה"ט ריש סק"ד עירבב הדברים: (יז) עיין ביו"ד שם בהגר"א: (יח) ח"י והעמיקו הגר"ו ומקו"ס ובא"ר מפסק עליו וכן בבב"י ישע: (יט) דהוי כאלו ילוש ביו"ט ואם חל יום א' של פסח בשבת לא שייך זה [פמ"ג]: (כ) פוסקים וכן יעשה בכל עיסה ועיסה: (כא) מקור חיים ודבריו נטעין מדברי התוספות בי"ה דף ט' ובבית מאיר מפסק על דבריהם ודעתו דצריך אחר הפסח להפריש חלה צבי ענמה מכל חמיה ששייר דהיינו שצריך בכל אחד כל החמיות עם השלימות עם לו ויקח מכל פרוסה חמיה לחלה ובה יפטר כל השלימות חלה צבי ענמה שיש מקילין עד יותר [דכיון שנתערפו די אם משייר רק חמיה אחת לפרוש ממנה אחר] די לנו אם נחמיר דעת התוספות: (כב) ואם יש לו גם שלמות יבין בהפרשתו לפטור גם אותם ורק שיהיו מונחין יחד לפניו: (כג) כן משמע ממקו"ס ואף דנע"ו מקיל בזה דהוי כעיסה אחת חמ"י חולק עליו: (כד) אחרונים: (כה) הגר"ו:

הערות: 1) עיין סי' תקי"ז א"א חלה ח"ל ושה"כ שם לענין טעלות: 2) עיין מ"ב תניח סי' ד לענין לאפות ביו"ט (ר"ח):

תְּרוּמָה. בְּאֶמֶת אָמְרוּ: הֶעֱגוּל שֶׁל דְּבָלָה שְׁנֵטְמָא מְקַצְתוּ, תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שְׂיֵשׁ בּוֹ עַל הַטְּמָא שְׂיֵשׁ בּוֹ. וְכֵן אָגְדָה שֶׁל יֶרֶק, וְכֵן עֲרָמָה. הָיוּ שְׁנֵי

אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה, כלומר שאפילו אם נטמאה התבואה כולה קודם שהפריש ממנה את התרומה, חייבים להפריש ממנה תרומה בטומאה וליתנה לכהן, שכל תרומה ניתנת לכהן, בין טהורה בין טמאה; הטהורה נאכלת לכהנים, והטמאה נשרפת והכהנים נהנים בשריפתה, כגון אם היה דגן וכיוצא בו — מסיקים בו את התנור, ואם היה שמן — משתמשים בו להדלקה. משנתנו באה ללמד, שאם יש לאדם תבואה טהורה ותבואה טמאה, ושתייהן טבל, שעדיין לא הפריש מהן את התרומה והמעשרות, אסור לתרום תרומה גדולה מן התבואה הטהורה על התבואה הטמאה, אלא תורם מן הטהורה על הטהורה ומן הטמאה על הטמאה.

אין תורמין מטהור על הטמא — מתבואה טהורה על התבואה שנטמאה, כמו שבארנו לעיל (בהקדמה); והטעם הוא, לפי שאין מפרישים תרומה גדולה אלא מן המוקף, היינו מן הסמוך והקרוב לתבואת הטבל (חלה א, ט), כגון אם היו לאדם חמישים סאה חיטים בבית זה וחמישים סאה בבית אחר, אסור לו להפריש מאחד מהם שתי סאים על כל המאה, שנמצא תורם שלא מן המוקף; ומכאן גזרו חכמים שלא לתרום מן הטהור על הטמא, שמא מחשש נגיעת הטמא בטהור יבוא לתרום שלא מן המוקף. — אמנם בירושלמי למדים דין זה מן המקרא אבל רוב המפרשים סוברים שדרשת הירושלמי אינה אלא אסמכתא בלבד, ועיקר הטעם הוא משום מוקף, כפי שבארנו (ר"ש, ברטנורא). ואם תרמו — מן הטהור על הטמא, תרומתן תרומה — בדיעבד. באמת אמרו — כלומר הלכה מקובלת היא; וכן פירשו בבבלי (בבא מציעא ס, א): כל באמת אמרו — הלכה היא (ואין להסס ולגמגם בדבר — רש"י). אבל בירושלמי אמרו: כל מקום ששנו חכמים באמת — הלכה למשה מסיני; ויש מפרשים, שלא דווקא הלכה למשה מסיני, אלא כאילו היא הלכה למשה מסיני (ר"ש, ברטנורא): העגול של דבלה — תאנים דרוסות דבוקות בצורת עיגול, שנטמא מקצתו — שנעשה טומאה במקצתו, וההלכה היא שאף על פי שהתאנים דבוקות זו בזו, מכל מקום אין חשובות גוף אחד לעניין טומאה, ונטמא מקצתו לא נטמא כולו; ובירושלמי מבואר כגון שמחוברות במי פירות (ולא במשקים המכשירים לקבל טומאה), שבכגון זה אינן חשובות חיבור, תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו — כלומר הואיל וזה גוש אחד, שחלקו טמא וחלקו טהור, מותר להפריש תרומה גדולה מחלקו הטהור על כל העיגול של הדבלה, אף על חלקו הטמא. וכן אגודה של ירק — אף שאינה גוש אחד כעיגול של דבילה, אם נטמאה מסצתה, תורם מן הטהור שיש בה על החמץ שיש בה.

תרומות פרק ב' יט
עגולים, שְׁתֵּי אָגְדוֹת, שְׁתֵּי עֲרָמוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה — לֹא יִתְרֵם מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמָא.

משנה ב'

אין תורמין מן הטמא על הטהור; ואם תרם, שוגג — תרומתו תרומה, ומזיד — לא עשה כלום. וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל, היה מפריש

וכן ערימה — של תבואה, אף על פי שאינה „תפוסה“ אחת כאגדת הירק, מכל מקום נטמאה מקצתה, תורם מן הטהור שבה על הטמא שבה. היו שני עגולים — של דבלה, או שתי אגודות — של ירק, או שתי ערימות — של תבואה, אחת טמאה ואחת טהורה — הואיל והם שני עיגולים נפרדים או שתי אגודות נפרדות או שתי ערימות נפרדות, לא יתרום מזה על זה — מן הטהור על הטמא, כפי שבארנו הטעם בתחילת המשנה. רבי אליעזר אומר: תורמין מן הטהור על הטמא — מותר לתרום לכתחילה מן הטהור על הטמא, שאין חוששים שמא יבוא לתרום שלא מן המוקף. ואין הלכה כרבי אליעזר.

באור משנה ב'

אין תורמין מן הטמא על הטהור — משום שמפסידים לכהן, שתרומה טמאה אסורה לו באכילה, ואם תרם — מן הטמא על הטהור, שוגג — שלא ידע שהוא מפריש מן הטמא, תרומתו תרומה — בבבלי (פסחים לג, א) שואלים: והלא נאמר (דברים יח, ז): „ראשית דגנך... תתן לו“ ודרשו: „לו“ — ולא לאורה, כלומר לאכילה ולא לשריפה, ומכאן שכל תרומה שאינה ראויה לאכילה, אינה תרומה? ומשיבים שם, שמדובר במשנתנו בטבל שנטמא לאחר שהיתה לו שעת כושר, כלומר שראוי היה להפריש ממנו תרומה קודם שנטמא, ובכגון זה תרומתו תרומה מן התורה. ברם, אם נטמא קודם שראוי היה להפריש ממנו תרומה, אף אם תרם בשוגג אין תרומתו תרומה. ומזיד — אבל אם תרם מן הטמא על הטהור במזיד, לא עשה כלום — בבבלי (יבמות פט, א) נחלקו אמוראים בפירוש פיסקה זו: אחד אומר, שאף מה שתרם חוזר לטבלו, ואחד אומר, שלא תיקן בזה את טבלו הטהור, אבל מה שתרם נתקדש כתרומה, ויחזור ויתרום מן הטהור. הרמב"ם פוסק כדעה השנייה. וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל — כלומר מעשר ראשון שלא הפריש ממנו את תרומת המעשר, והמעשר היה טמא, והלוי היה מפריש עליו והולך — תרומת מעשר של שאר מעשר ראשון שהיה לו, כלומר שמפעם לפעם כשקיבל מעשר ראשון, היה אומר: תרומת מעשר שעלי להפריש ממעשר ראשון זה הרי היא

הלכות שבת סימן שו שז

ששלחו לו (נו) שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל (יט) [נה] מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויוצא אפילו (נו) חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי ב"ד גוזרין עליו (נח) (וע"ז סי' שכ"ח סעיף י'):

מקומות דלמירוא
בתרא מצוה רבה
שאי
שם ומשלוש דמים
השייכים לעמך זה
כמי שאח"ז

שז דיני שבת התלויים בדבור. ובו כ"ב סעיפים:

א *ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול ה"לכך אסור לומר דבר פלוני (א) [א] אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר יואפילו בשיחת

שערי תשובה

המכריז ע"ש: [נה] מצוה. עיין בה"ט ובשבות יעקב ח"א סימן ט"ו חולק על הנחלת שבעה ובא"ר כתב להקל באיסור דרבנן. וע"ש בשבות יעקב בני שרונה למסור ח"ה הולך למנוע אותו שלא ימסור אסור לחלל שבת עבור זה ע"ש ונראה שאם הוא דאי שיניל אין להחמיר שאף אם הוא עסקי ממון יוכל לבוא לידי נפשות ומכ"ש אם זה עושה מעצמו ויש ספק אם ישמע שי"ל הנח להם מוטב שהיו שוגגין בו ולכתוב כתב בקשה בעסקי ממון ע"י אינו יהודי בשבת כתב צברי" בשם רבינו ישעיה הראשון לאסור ולפי מ"ש הרמ"א דכתב שלהם דרבנן הו"ל שבת דשבות במקום פסידא עיין מ"ש לעיל סימן רמ"ד² צענין זה ועיין בשאלת יעב"ץ סימן קס"ב כתב שלהבטיח בעל ספינה שיש לו זה סך רב אפילו ע"י אינו יהודי אסור ע"ש:

[א] אעשה. עיין בה"ט ובא"ר חולק לדבר מצוה מותר וכן נראה דעת הבר"י ומ"ש בשם שו"ת הבר"ם עיין בשאלת יעב"ץ סימן קס"ב כה"ג וכח"ב בר"י

(א) אעשה. אפילו דבר מצוה ס"ח סי' רס"ו. אסור לעכב עובד עכבת עובד כוכבים בשבת אגודה. ובתשובת הבר"ם סי' קמ"ו העיר ואפשר שלא ישוב עוד מותר לילך בשבת לקבול עליו אלל השר

ביאור הלכה

פ"ז] גט שכתב עברית ועדיו יונית וכו' וכמו שכתב כל זה במדרי זהלכות קטנות ע"ש. היוצא מדברינו דכל הראשונים אזלי בחדא שיטתא כפשטא דמתניתין הנ"ל דעל כל כתב וכל לשון חייב ודברי האר"י והגה"מ פ"א מהלכות תפלין שהביאו בשם רבינו יואל דעת יחידאה היא ונדחית מכל הני רבובתא הנ"ל ועיין לקמן בסיון ש"מ בפמ"ג שמישב ק"מ שיטת רבינו יואל המובא בהגה"מ מקושית המ"א דבכל לשון חייב ודחק הפמ"ג דהוא יפרש המשנה דבכל לשון היינו רק לענין הלשון לבד אבל גוף הכתב אפשר דבעיין דוקא אשורית ע"ש ולא ראה דברי רבינו יואל בעל שטה זו המובא באר"י דמפרש שם שהדיח כוונה בכל לשון לענין גוף האותיות ומרבה פה רק יוני ועוד למ"ש מניטין דכתיב זה וכחכ ומוכח בגיטין י"ט וכן נפסק בשו"ע אכן העורר² קצ"ו דנכתב בכל כתב וה"י לענין שבת וכנ"ל בשם כל הראשונים. אח"כ מלאתי צנ"ב מ"מ סימן ל"ג שגם הוא כתב דברינו שכל כתב הוא מן הפורה וסיים שעכ"פ האור זרוע הוא יחיד דבר ולא מצוה לו חכר:

המ"א ל"ע אם שבת קטנה ורוצים להוציאה מכלל ישראל אם יעשה או דילמא מידי דהוי אפקוח נפש שמחללין על הקטן דאומרים (מט) דעמו להקל דאם לא ישחלל להצילה תשאר כן גם בגדלותה: [נח] וע"ל סימן שכ"ח ס"י. בהג"ה דאיתא שם דמי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה אין מחללין עליו שבת כדי להצילו ואין סחירה לכאן דהתם מיירי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה פ"א ולהכי (ו) אפילו אם היא עבירה גדולה כגון לעבוד ע"ג אין צריך לחלל שבת כדי להצילו דמחלל שבת ג"כ כעובד ע"ג משא"כ כאן שתשאר מומרת ומחלל שבת לעולם. כתב כה"ג דללכת חוץ לתחום בשבת לנקוט נקמת אביו מרוצחים מותר ותמה עליו המג"א וש"א דהא לא עדיף משאר צורך מצוה דאסור לילך חוץ לתחום עבירה:

א (א) אעשה למחר. ודוקא (א) אם הוא דבר שאסור לעשותו בשבת (ב) ואפילו אם הוא רק איסור דרבנן. יש שכתבו (ג) דאפילו דבר מצוה כגון כתיבת ס"ת וכה"ג אסור לומר אעשה למחר אבל בא"ר וכן במאמר מרדכי וברכי יוסף חולקים עליהם וקובצים דכל לדבר מצוה שרי ומ"מ נכון לכתולה להחמיר כשאין צורך לזה דבזרוב היום [עיין בחו"ש] ואם מתירא שיתרשל בדבר אז לכו"ע שרי

שער הציון

(מד) ע"מ ומי"ט וא"ר ונ"ל דנקט בתו משום סיפא דאי לא בעי כייפינן ליה שלא להתעלם ממנה כי הוא גואלה וקרובה: (מה) ע"מ ומ"א וש"א: (מו) אף דממ"א סימן רנ"ד משמע דאפילו איסור דרבנן אין לעבור עבירה כשפשעה בעצמה מסתברא דבאיסור דרבנן יש לסמוך אחד חירולא בחוספוח שם דלמצוה רבה יש להקל אפילו כשפשעה מחלה והכא אין מצוה רבה גדולה מו אזלי תחזור בה וכן הפכים הא"ר והביאו גם הפמ"ג: (מז) כגון ללכת אחריה חוץ לתחום אלפים ושאר שטחים: (מח) כ"י ומ"א וש"א: (מט) ואפילו אם היה צריך פתוי קטנה אונס הוא: (נ) ובפמ"ג מסתפק דאפשר דוקא מלאכה גמורה אבל מסומין ד"י"ב מילין דאין צו לכו"ע רק לאו מותר לדחוקה מפני עבירה גדולה: (א) דלקמן בס"ח: (ב) הרא"ש בפמ"ג סימן ו"ו: (ג) מ"א וכנה"ג: הגהות ותיקונים: (א) צ"ל ואי לא בעי כייפינן ליה: (ב) העור: